

Izhaja
10., 20. in zadnjega
dne vsakega meseca.

Naročnina
stane 1 gld. na leto.

Posamne številke
po 5 kr.

GLASNIK

Naročnino in dopise
pošiljajte uredništvu
»Glasnik«
Cesta v Mestni Log 4.

Oglasila

delavcev, ki nimajo dela,
ali delodajavcev, ki
iščejo delavcev, se vspre-
jemajo zastoj!

Krščanski delavci, združite se!

Štev. 6.

V Ljubljani, 28. februvarija 1899.

Letnik V.

Kako si morejo delavci po- magati?

IV. Skoda socijalno - demokratskih strokovnih društev.

Strokovna društva morajo imeti glavni namen gospodarsko okrepiti svoje ude. Kapitalisti so močni in se vežejo med seboj. Delavci, proti katerim se bojujejo, si morejo samo s tem pomagati, da se združijo v krepko zvezo. Potem se lažje bojujejo z brezsrčnim dobičkaželnim velikim kapitalom.

1. Take zveze morajo biti najprej krajevne. Delavci jedne tovarne, jednega podjetja morajo biti zvezani preje, nego se more misliti na daljne zveze. Potem šele, ko je krajevna organizacija utrjena, je prav, da se vežejo delavci iste stroke v jedni pokrajini ali, če je mogoče, tudi v jedni državi. Vendar pa mora biti ta zveza taka, da je vsa moč v krajevni organizaciji in da krajevne organizacije vzdržujejo središče, ne pa narobe.

Socijalno demokratska strokovna društva so v tem naravnost škodljiva. Pri njih je središče — socijalno demokratsko vodstvo in strankarski shodi — prva stvar. Od tam se vse vlada in vodi. Po ti poti seveda ni mogoče skrbeti za močno krajevno organizacijo. Misel te organizacije, ki jo zanese kak socijalni demokrat v kako podjetje, ima v ozadju socijalno-demokratsko komando. Posledica temu je, da se jih samo nekaj poprime te misli in da se vsled tega izjalovi vsa stvar. Namestu jedinstvi se začne boj. Misel strokovne organizacije se mora roditi med delavci samimi in razmere, kjer delajo, morajo jim same vdihniti to v srce. Središče strokovnim organizacijam mora biti podjetje, kjer delajo. Če

to središče ni trdno, ne velja vse skupaj nič. Popolnoma brez potrebe vidimo potem delavce razcepljene in brez moči.

2. Strokovna društva morajo biti tako osnovana, da morejo pristopiti vsi delavci. Kako strankarstvo mora biti izključeno.

Sedaj si pa oglejmo strokovna društva pri socijalnih demokratih. Od svojih udov ne zahtevajo značajne zavesti svojih pravic in dolžnosti, ne želje po boljši gospodarski bodočnosti, marveč oni zahtevajo od vsakega, da je socijalno-demokratskega mišljenja, torej da sovraži vse druge stanovalce, da je pripravljen za revolucijo, da zaničuje vsako državno in cerkveno oblast, da zabavlja proti veri in duhovnikom, da zameta vse krščansko mišljenje in da ne porajta nič na svojo narodnost, na svoj materni jezik. To zahteva strokovna organizacija pri socijalnih demokratih od svojih udov. Ali ni to peklenska sleparija? Vsi delavci imajo potrebo, da si izboljšajo svoje stanje. A zato, da bi si mogli pomagati, se zahteva od njega, da vrže vse v kot — vero in narodnost, poštenje in vest. To je brezmejno zlobno in proti temu se ne bomo nehali bojevati, dokler bo kaj socijalnih demokratov na svetu. Kaj je socijalnim demokratom glavna stvar? Ali izboljšanje delavskih razmer? Nikakor ne. Če bi bilo to, potem bi ne zapirali vrat svojih strokovnih društev vsem kristjanom in narodno prepričanim možem. Ne rečemo, da ne vsprejmejo tudi tacega v svojo sredo, toda če hoče ostati med njimi, mora z njimi držati in če je prinesel vero seboj v tako organizacijo, je dolgo ne bo ohranil.

Taka strokovna društva samo razdvajajo delavce, samo sejejo prepir in jih slabé. Saj vidimo v Zagorju, v Idriji in Ljubljani, kamo so prišli delavci po socijalno-demokratski poti. Strokovna društva izvršujejo samo ta namen, da razširjajo sovraštvo proti krščansko mislečim tovarišem.

Kar smo tu rekli, priznava socijalni demokratje sami. Letos je v časopisu „Neue Zeit“ so drug Perš (Poersch) naravnost opominjal, naj se ne vlačijo politiska in protiverska agitacija po strokovnih društvih, in dokazoval, da je ravno to vzrok njihovih slabih uspehov. Tudi mi smo tega prepričanja in z nami brez dvojbe vsak pameten človek.

Faure-Loubet.

V četrtek po noči ob 10. uri je nena doma za kapjo umrl predsednik francoske republike, Feliks Faure. Predsednikom je bil izvoljen dne 17. januarja 1895 pri drugi volitvi s 429 glasovi proti 360, katere je dobil protikandidat Brisson. V vrsti predsednikov tretje republike od l. 1871. je bil šesti. Thiers, Mac Mahon in Grevy so bili prisiljeni odstopiti. Sadi Carnot je bil umorjen in Kazimir Perier je prostovoljno odstopil, ker mu niso ugajale razmere v parlamentu.

Feliks Faure je bil do l. 1895. v javnosti malo znana oseba. V mladosti se je učil strojarstva ter si kot trgovec v Havru pridobil lepo imetje in zaupanje svojih sosedov. L. 1881 je bil izvoljen v parlament, kjer se je pečal v prvi vrsti z gospodarskimi vprašanji. Povspel se je s svojo mar-

LISTEK.

Agitator.

Slika, spisal Lipé Vrhovski.

III.

Kakor da bode danes velik sejem, enako šumi v Čretnici v jutru na dan volitve. Najbolj živahni so delavci iz kamnolomov, katerih nekateri so že po cele dneve agitovali in zraven popivali. Z dobrim jezikom, navrh pa po drugej strani z grožnjo, uplivali so precej na svoje tovariše. Nekaj so jim pomagali tudi časniki, katere jim je preskrbel Janez, kateri jih je od onega večera pri „Žabi“ še večkrat zbiral in podučeval. Danes Janeza ni videti med njimi, zato je izročil vodstvo agitacije Tolminovemu Mihi, delavcu v kamnolomu. Miha nima sicer v oblasti toliko jezika, pač pa ima grobo pest, katera v krčmah marsikdaj odloči. Zraven tega ima

hud pogled, kateri marsikoga oplašči. Navrh pa še obilna tolpa delavcev okoli njega, ki so posebno danes močni na vse pretege. „Saj pa to ni malenkost voliti, vsaj nam gre vsem za enakopravnost!“ sliši se med njimi. Možje so bili vidno že rano na nogah pa močno navdušeni, žganje je dišalo od njih, in kazalo, odkod izvira njih pogum. Pa tudi nasprotna stranka ni mirovala in to so bili večinoma kmetje z g. župnikom na čelu. Skoraj vsaki kmet je prignal svoje hlapce in gostače, da se je teh tudi precej nabralo, samo da bolj plašni so bili od nasprotnikov. Ti so se zbirali v Grmovi prodajalnici, med tem ko so „prosti“ delavci, kakor so se imenovali, se zbrali pri Figežu, gostilni nižje v vasi.

Čudna je bila agitacija obeh strank in jako različna tudi parola. Nadopolni socialisti so obljubovali veliko, skoraj vse, kar človek le potrebuje, in s tem marsikoga nevednega omamili. Vera in cerkev bila je večkrat v

govorici, ali navadno le — odbačena in navrh še obrekovana. Le nekaj lažij in obrekovanj iz socijalnih lističev je zadostovalo, da je med tem lahkomišljenim ljudstvom vse starodavne vezi krhale in kršilo.... Ti so hodili nekako potuhnjeni med množico, opazovali in agitovali, kjer pa to ni izdalo, jeli so plašiti in groziti. „Če mi ne zmagamo, ne vemo vsi, bomo li drevi ali kedaj še prišli domu! Enakopravnost je naše glasilo, kdor se ustavlja, temu bode tekla ta — rudeča!“ Besen krik in mótni pogledi so pritrjevali enakim besedam.

Nasproti temu tudi kmetje niso držali rok križem, temuč skoraj vsak zaveden kmet podučil je svoje po možnosti. „Držite se skupaj in ne hodite med to sodrgo, vsaj ste menda slišali celó s prižnice, kakšni so ti, zaslepljeni od hudobnih agentov, da če zmagajo, bomo imeli Bog zna kakšne prekucije. Bodite pametni in ne verjemite vsakemu!“ Zraven je marsikateri oster gospodar dostavil

ljivostjo do državnega tajnika in ob volitvi po Perierovem odstopu je bil minister morarice. Kot človek je bil resen, značajan in prikupljiv, kot uradnik vesten in kot politik zmeren republikanec.

Predsednik Feliks Faure počutil se je že v četrtek zjutraj nekoliko bolj slabo ter vsled tega opustil vsakdanji zjutranji izprehod. Ob 7. uri zjutraj ga je obiskal, kakor navadno, kabinetni ravnatelj Le Gall, kateremu je Faure razodel, da se počuti nekako slabo. Potem se je podal v svojo pisarno, prebral došle brzojave in časopise ter ob 9. uri predsedoval ministerskemu svetu. Med tem časom mu je popolno odleglo in po izjavi ministerskega predsednika se nobenemu članu kabineta niti sanjalo ni, da prisostvuje Faure poslednjikrat ministerskemu svetu. Potem se je podal k obedu in ob 2. uri pop. je bil zopet v Gallovi pisarni, kjer se je vsedel poleg kamina. Do 5. ure se je z ravnateljem prav živahno razgovarjal. Kmalu nato se je Gall z dovoljenjem Faureovim oddaljil in ko se je ob 6. vrnil, je predsednik ravno podpisaval razne dekrete. Malo minut pozneje, ko se je Gall podal v svojo sobo, odprl je predsednik vrata njegovega kabineta ter zaklical: „Pridite hitro, slabo mi je!“ Naglo prime Gall predsednika za roko ter ga dovede do divana. Faure je držal roko na čelu ter je drgnil, večkrat ponavljajoč: „Meni je slabo!“ Ko ga Gall vpraša, kje čuti bolečino, mu odgovori Faure pri polni zavesti: „Obšla me je splošna oslabelost. Čutim, da bom umrl.“ Gall pozove naglo podravnatelja Blondela in mu naroči, naj takoj pokliče zdravnika. Slučajno v palači Elysee navzoči dr. Humbert je spočetka menil, da nevarnost ni velika, toda ker se mu stanje le ni zboljšalo, injeciral mu je coffein. A tudi to ni pomagalo. „Čutim, da bom umrl, izgubljen sem, gotovo sem izgubljen“, je vskliknil čez nekaj časa Faure ter izrazil željo, da bi rad videl soprogo in otroke. Soprogi je Faure istotako tožil, da se mu bliža konec ter se je prav iskreno poslovil od vseh svojcev. Pozneje je došel še dr. Lannelonge, ki je takoj spoznal, pri čem da je. Poslali so po dominikanca, ob enem pa po ministerskega predsednika. Toda predno je duhovnik ob 9. uri došel, je bil Faure že v nezavesti in mu je toraj podelil le poslednje sv. olje. Zdravniki so še poskušali s pijavkami, a tudi to ni pomagalo. „Čutim, da je vse končano. Vse, ki sem jih kedaj razžalil, prosim odpusčenja“, bile so njegove zadnje besede in točno ob

bolj na tihem: „Če ti je moja streha in zemlja ljuba, naj ti bode še moja volja! Če eno ne velja, naj še drugo izostane! Vsaj veš, kaj mislim in sv. Jurij je že tudi blizu!“ — Ta grožnja ni bila brez uspeha, pa je bila pozneje pri nekaterih tudi — osodepolna!

Volitev se je vršila precej burno, ker vodja volitve, c. kr. komisar, je spoznal kritični položaj in zato se držal jako strogo. Njegova energija in kroženje par bajonetov med množico, napravilo je zaželjeni ugled, da je volitev vsaj redno tekla in mirno dotekla. Okoli četrte ure popoldne se naznani izid: Izvoljeni so ti le, — in bere imena, — bila je zmaga socialistov!

„Sreča njihova!“ grozé se nekateri delavci iz kamnoloma, „ko ne bi mi zmagali, slabo večerjo bi imeli nocoj!“ Tako in enako so se ponašali delavci po izidu volitve, med tem, ko so se kmetje s svojimi kmalo podali domu. „Storili smo

10. uri je izdihnil svojo dušo. Vest o smrti se je takoj raznesla po Parizu in še pred polnočjo je ministerski predsednik obvestil o tem vse prefekte.

Pogreb je bil v četrtek, 23. t. m. ob obilni vdeležbi. Med pogrebom ni bilo nemirov, pač pa je bilo zvečer nekaj demonstracij, pri katerih je bilo aretovanih več oseb, med njimi dva poslanca.

Takoj v soboto se je vršila volitev novega predsednika in sicer, kakor po navadi, v mestu Verzajlu. Izvoljen je bil s 413 od 824 oddanih glasov predsednik senata Emil Loubet, mož, s katerim so med drugimi posebno zadovoljni socialisti. Star je 61 let. Poslancem je bil izvoljen l. 1876, senatorjem pa l. 1885. Bil je že dvakrat minister in jedenkrat tudi ministerski predsednikom. Pred dvema leti je bil izvoljen za predsednika senata.

Delajmo za svoj rod.

Slovenci smo, kakor znano, majhen narod. Obkoljeni smo od treh strani s strastnimi sovražniki našega jezika. Med našim ljudstvom samim živi veliko tujcev in žal tudi domačih odpadnikov, ki vedno prežé, kako bi škodovali naši domači govorci. Moč teh ljudi po slovenskih pokrajinah je zelo narasla. Kjer je kaka večja tovarna ali rudnik, povsodi se šopirijo od navadnih paznikov do direktorjev in šefov, tujei — Nemci. Domačini so navadno le delavci, katere izrablja tujec v svoje namene fizično in duševno. Fizično, ker skuša iz delavčeve moči kolikor največ koristiti sebi, ne glede na zdravje in varstvo delavčevo. Duševno pa, ker mu s tem, svojim proti domačinom ošabnim obnašanjem jemlje čut in zaupanje v lastni rod. Koliko je pri nas direktorjev in voditeljev podjetij, ki nalašč, vkljub temu, da so se za silo naučili slovenščine, govoré z delavci le nemško in to dostikrat raje po tolmačih, kakor pa da bi spregovorili naš jezik. Taki ljudje delujejo povsod na to, da se snujejo nemške šole, v katere potem silijo otroke slovenskih delavcev in jih tako skušajo odtujiti svojemu rodu. Poleg teh imamo v slovenskih pokrajinah cel aparat uradnikov, ki več ali manj podpira nemčurstvo med nami. V uradih se govori navadno nemško, le s strankami se občuje, pa ne povsodi tudi slovensko. To zopet vpliva na ljudstvo, da smatra nemščino za boljše kot domači jezik. Poleg tega nas napadajo zunanji sovražniki in silijo na vseh koncih v našo domovino. To imajo občutiti posebno obmejni Slovenci.

svojo dolžnost“, pogovarjajo se gredé, „ali če hoče vlada in gosposka dati tem surovežem toliko pravic, da človek ni več varen na volišču za svojo glavo, — to je pa že preveč! Če gre tako naprej, jaz se ne udeležim več nobenih volitev, naj bode potem že poslanec Pavel ali Peter. Najprej sem dolžen skrbeti za svoj dom in družino, drugo naj se pa meša kakor rado!“ Tako so se pogovarjali kmetje na potu in nekako osramoteni se podali domu.

„Prosti delavci“ pa so s hrupnim popivanjem slavili svojo zmago celo noč in še drugi dan. Pili so večinoma na „kredo“. „Vsaj ti bom že plačal lahko, kadar se bomo delili“, govorili so Figežu, kateri se je pa takim obljubam nekako kislo držal. „Ali nam še zdaj ne verjameš, da bode to vse res, ko smo pa zmagali?“ Ubogi Figež je moral nositi pijačo hočeš nočeš, ker se je bal njih pestij.

Nemci skušajo kupovati njihova posestva in ko jih je dovolj, ponemčen je kmalo dotični kraj. Kako se meja našega naroda vedno zožuje, kam pridemo po tej poti, vzgled so nam polabski Slovani. Vsak pošten Slovenec mora želeči, da njegov rod obstane, napreduje in se spopolni vsestransko. Zato pa ne sme ničesar opustiti, kar bi pospeševalo narodno korist. Z vsemi silami mora storiti vse, da ohrani svoj rod. Kedor ima zmožnost, naj deluje na književnem polju, drugi naj zopet z jasno besedo skuša vzgojiti ljudstvo politično, tretji naj delujejo, da organizujejo narod gospodarsko.

Pri vsem delovanju v narodov obstoj in napredek bodi kot podlaga načelo krščanstva, katero edino vzgaja poštene, značajne može, katerih je našemu narodu tako nujno potreba. Da se zagotovi Slovenstvu obstoj, in da morejo Slovenci vspešno braniti svoj rod in svojo rodno zemljo, jim je nujno potreba poštene politične zavesti in gospodarskega združenja. Politično zavest razširja med nami naše časopisje in nekateri narodovi zastopniki.

Imamo tudi več političnih društev, katera izvršujejo s shodi nalogo politične zavesti. Žal, da ne moremo tako govoriti o gospodarski organizaciji. Krščansko-socijalna stranka je edina med Slovenci, ki je spoznala nevarnost za ljudstvo in ves narod, ter je jela organizovati ljudi v gospodarska društva. Tako se je ustanovilo med nami lepo število malih posojilnic, konsumnih društev in kmetijskih zadrug, katere vse plodonosno delujejo in ob enem družijo ljudstvo k samoobrambi. Žalostno je pri tem, da nekateri prvaki takozvane »narodne stranke« iz strankarskih namenov bijejo strasten boj proti naši gospodarski organizaciji. Posebno na poti so jim konsumna društva. Z nekim satanskim veseljem objavlja »Slov. Narod« vsak slučajno nepovoljni uspeh in celo tako zapuščenim delavcem, kakor so v Kropi, ne privošči zboljšanja. Takim pojavom smeji se samo nasprotnik naroda in kapitalist. Toda možje, ki so pričeli organizatorično delo, ne smejo imeti ozira na take napade. Jasno je, da brez gospodarske organizacije naše ljudstvo propade. Obrt gre za obrtjo, kmetija zakmetijo na kant. Temu je treba odpomoči, ako hočemo, da polagoma naš rod ne postane hlapec tujemu gospodu. Poleg gospodarske organizacije hoče kršč.-soc. stranka izobraziti tudi politično. Zveza Slovencev in Hrvatov nam mora postati resnica. Politično združenje Slovencev in Hrvatov okrepiti more oba sedaj ločena bratska rodova. Na to delovati smo dolžni vsi v interesu Slovanstva in monarhije. Ko bomo gospodarsko neodvisni ter politično zavedni in združeni, potem bomo Slovenci mogli še le govoriti o boljših časih. Dotlej nam je pa naloga le resno delo v uresničenje teh mislij. Kedor ne prizna tega, ne more biti prijatelj našega rodu. Krščanski socialci smo pričeli in upamo, da bomo tudi srečno zvršili!

Naša organizacija.

V nedeljo v „Katoliški Dom“! Prihodnjo nedeljo dne 5. marca priredi »Slovenska krščansko socijalna zveza« na korist svoje društvene zastave nekaj lepih predstav. Igrala se bode izvirna Stritarjeva igra »Nedolžen!«, dalje ljubka otročja igrice »Ob materinem godu« in izvirna Aleševčeva igra »Nemški ne znajo!« Poleg tega pripravljajo še člani mladeniškega društva podučno in zanimivo igro. Pred predstavo in med dejanji igra iz posebne prijaznosti slavni hrvatski tamburaški klub »Danica«. Delavci in delavke! »Zveza«

nam prireja zopet lep večer, prihitite torej vsi razvedrit se s pošteno zabavo. Sedeži se že prodajajo v prodajalnici pri Štefetu pred škofijo. Cene I. vrste 70 kr., II. vrste 50 kr., III. vrste 40 kr., IV. vrste 30 kr., V. vrste 20 kr. Stojišča 10 kr. Začetek bo ob 7. uri zvečer.

Slovensko katol. del. pevsko društvo „Zvon“ je imelo v nedeljo 19. t. m. redni občni zbor. Predsednik g. Fr. Jeraj je v daljšem govoru navdušeno pozdravil zborovalce, ki so z odobravanjem potrdili poročila g. blagajnika in pregledovalcev računov. Od zadnjega izvanrednega občnega zbora je pristopilo 14 rednih in 31 podpornih članov ter 2 ustanovnika; društvo šteje sedaj 25 rednih, 105 podpornih in 25 ustanovnih članov. Dohodkov je bilo 187 gld. 48½ kr., stroškov 171 gld. 67 kr. V odbor so bili izvoljeni: Predsednikom Fran Jeraj, njegovim namestnikom Alojzij Luknar, tajnikom A. Rosin, blagajnikom Ivan Kavčič, odborniki Ivan Zadnikar, Alojzij Borštnar in Fran Urbančič, pregledovalcema računov Mihael Legedič in Anton Cerar. Po končani volitvi je predsednik s krepkimi besedami vspodbujal člane, da se marljivo udeležujejo pevskih vaj ter pogumno zbirajo pod krščansko-socialno zastavo. V edinosti je moč, v znamenju križa zmaga!

Občni zbor „kmetijskega društva“ v Dobrunji. V nedeljo popol. ob 4. uri se je vršil občni zbor »kmetijskega društva« v Dobrunji. Poročilo blagajnikovo kaže, da je imelo društvo nad 12.000 gld. prometa. Sklenilo se je, da se razdelita 2 % od čistega dobička po visočini skupljenega blaga med članekot dividenda. Odbor je voljen soglasno prejšnji. Sklenilo se je nadalje, omisliti društvu lastno novo hišo, in se je odbor pooblastil, da sme kupiti primerno zemljišče. Sklenilo se je tudi, podrezati »Gospodarsko zvezo«, da kar najpreje vstanovi v Ljubljani centralno skladišče. Gostinčar iz Ljubljane je potem govoril o koristih, namenu in potrebi kmetijskih zadrug v zvezi s konsumnimi društvi. Najnovejše gonje proti naši gospodarski organizaciji od strani takozvane »narodne stranke« se ne bojimo. Niso jim mari trgovci, ne konsumna društva, pač pa se jim gré za njihove stranke kožo. Ljudstvo se organizuje gospodarsko in protiliberalno, to jih boli. Bodimo jedini in pospešujmo gospodarsko organizacijo v našem narodu, ker to je jedina njegova rešitev. — Zadrugniki so bili z vspehom društva popolno zadovoljni in navdušenega srca so se razšli. Ako pomislimo, s kakimi težavami se je društvo ustanovilo in borilo, se mora priznati, da je vspeh lep. Nasprotnikom, ki so govorili o zgubi in propasti, so pa zamašena usta.

Krojaška zadruga v Gorici je ustanovljena. Ta pridobitev je velikega pomena za gospodarski in narodni razvoj goriških Slovencev, zlasti slovenskih obrtnikov; ondodni rodoljubi smatrajo to zadevo za del skupnega narodnega programa. Do sedaj se je oglasilo nekaj čez 200 deležev. Zadnji je pristopil delavec Jožef Černič z Vrha pri Rubijah z osmimi deleži. V kratkem bo imela zadruga občni zbor. Novoustanovljeni »krojaški zadrugi« pa želimo najboljših uspehov; vzgled goriških obrtnikov pa naj posnemajo obrtniki tudi po ostalem Slovenskem. Le potem zadrugne organizacije je možno rešiti malo obrt.

Zdravje.

Črtice iz delavske higijene

V.

Kakim nevarnostim so izpostavljeni tekstilni delavci pri izvrševanju svojega poklica? Brez dvoma večjim kakor oni po tobačnih tovarnah. Poleg tega pa pride še v poštev, da so tobačne tovarne državne naprave in so boljše urejene z ozirom na zdravje delavskega osebja, dočim so predilnice splošno zavodi, kjer privatni kapitalisti ne meneč se, kaj zahteva varstvo delavcev, izrabljajo človeško moč, dokler jo je kaj v človeku in dokler se delavec, brez moči in brez zdravja, ne zgrudi na pol mrtič pred

jamo groba, čakajoč, da ga reši smrt zemskega trpljenja. Imamo postave, toda na papirji in kako da je delovanje obrtnega nadzornika, je pojasnil »Glasnik« v jedni zadnjih številkih.

Prva muka za delavce in delavke, katerih je mej tekstilnimi delavci več kot polovica po predilnicah, posebno tudi v ljubljanski, je bombažev prah, ki se tvori pri delu, bodisi pri čiščenju, v predilnici ali v tkalnici, in napolnjuje zrak po delalnici. Prah sam na sebi je škodljiv, bombažev prah ni nič bolj nedolžen, kakor kateri si bodi drugi prah, marveč še precej nevarnejši, kakor navadni prah. Prah se skozi nos in usta vdihava, pride v grlo in sapnik, in potem v pljuča. Človeško telo je tako ustvarjeno, da majhne množine prahu zopet iz pljuč odstranjuje na ta način, da ga človek s slino in drugimi primesi izpljuje. Pa tudi ko je prah že v pljučni tkanini, so majhna telesca v krvi, ki sprejemajo vse majhne prašne delce in jih odnašajo proč, najprej v takozvane bronhijalne žleze. Tako se telo samo obvaruje pred majhnimi množinami prahu. Toda ako se prah v večji množini in dan za dnevom, kakor pri delavcih vdihava, tedaj je moč organizma preslaba, da bi obranila telo pred pogubnim vplivom nadležnega sovražnika. Kaj nastane tedaj? Prah začne najprej dražiti občutljive sluzne kožice, s katerimi je opremljena ustna in nosna votlina, grlo, sapnik i. t. d., tako da se ti deli vnamejo in človek ima katar. Delavci po predilnicah boleajo radi tega pogosto vsled kataralčnih boleznij v nosu, v grlu, v sapniku in njega vejah in naposled v pljučih. Pljučni katar pa je vedno združen z nevarnostjo jetike, katero smo že tolikrat morali omeniti in ki tako strahovito razsaja mej delavskim ljudstvom, da jo imenujejo po pravici »proletarsko bolezen«.

Le nekateri oddelniki predilnice so vsaj približno prosti prahu; posebno neznosne so razmere v »čistilnici« in »karderiji«.

Kaj je mogoče proti tem nedostatkem ukreniti? Vsaka tovarna bi si morala omisliti na j n o v e j š e priprave, ki odstranjujejo prah iz delavskih prostorov; v ljubljanski predilnici v večini delalnic ni nikake pravilne ventilacije. Delavski čas naj se zniža (v ljubljanski predilnici delajo še vedno 11 ur); kjer se najbolj kadi, bi morali imeti delavci »respiratorje« na obrazu; kot taki bi služile majne, mokre gobice, skozi katere se lahko sope, ne da bi šel prah skozi, govoriti v tacihi prostorih ni dobro, ker je slabše, ako pride prah skozi usta v telo, kakor pa skozi nos.

Temperatura v delalnicah bodi primerna letnemu času, in taka vročina, kakor je v nekaterih prostorih tukajšne predilnice, je prvič neprijetna in drugič škodljiva in tretjič izpostavlja delavsko osebje nevarnosti, da se prehladi. Nasprotno pa vlada po nekod, kakor n. pr. v čistilnici hud prepih, in ni čudno, da imajo delavci tam revmatizem. Revmatizem je tudi stanovska bolezen delavcev v takozvani »žlihti«, kjer je atmosfera nasičena z vodenimi parami; poleg tega je delo tam škodljivo tudi radi tega, ker se »žlihta« (neka klejasta snov napravljena iz moke ali krompirja in s katero se preja omoči) na sušilnem valju zopet kemično razkraja in se tvorijo nezdravi plini. Če se dá zraven salicilne kisline, se ta neprimlika odstrani.

Ogromna večina predilnih delavcev mora mej delom stati; tudi ta moment ni brez pomena; to povzroča na stara leta bolečine v nogah, takozvane »varices«. Velikanski

ropot, ki napolnjuje dvorane, je sovražnik živcem in zlasti ušesom; posluh oslabi, včasih celo popolnoma in za vselej. — Po »belilnicah« in »barvilnicah« imajo delavci trpeti vsled dotičnih kemikalij, s katerimi belijo, oziroma barvajo tkanine. Včasih so platno belili na solncu, sedaj ga belijo s klorom, rumeno-zelenkastim plinom, in z žveplenasto kislino. Obe tvarini energično napadeta sopilne organe; istotako nevarna so razna barvila, posebno katera imajo v sebi svinec, arzen, baker ali kaj takega.

Slednjič naj omenimo še onih tekstilnih delavk, ki se pečajo z vezanjem finejših izdelkov (vezilje, Stickerinnen). Njih delo kot tako nima nikakih nevarnostij za zdravje; toda postranske okoliščine, čas, kraj, hrana i. t. d., vtegnejo postati pomenljive. Predolgo in včasih še neprimerno sedenje povzroča nepravilnosti v obliki života, skrivljenje hrbtenice (Scoliosis), bolezni v spodnjem delu života, neredno prebavljanje, slabokrvnost, kratkovidnost. Take osebe naj prosti čas uporabljajo z gibanjem v čistem zraku, skrbé naj, da bo njihova soba dobro prezračena; hrana bodi lahko prebavljiva, toda tečna. Mesto kave naj bi se ženske navadile na mleko, ali pa vsaj na Kneippovo sladno kavo. Nočno delo ima vse te nevarnosti v dvojni meri, zato naj se to odpravi.

Drobtine.

Umrli je 15. t. m. ob 9. uri po dolgotrajni bolezni delavec vevške tvornice, Janez Hladnik, ki je bil tudi ud konsumnega društva in podpornega društva v Dev. Mar. v Polju. Naš dopisnik, tudi ud obeh društev, nam naznanja, da so umrlega, ki je zapustil ženo s šest nepreskrbljeni otroci, spremili na zadnji poti tovarniški prijatelji njegovi z društvenim vencem. N. p. v m.!

Družba sv. Mohorja vabi zopet k naročbi. Delavci, ako vam je le količkaj mogoče, pristopite k tej prekornosti družbi. Knjige, ki jih bo družba jeseni razpošiljala, so vsega priporočila vredne. Le nekaj dnij je še časa za vpisanje.

Napad na Marijino bratovščino. V nedeljo 19. febr. se je vršil občni zbor pogrebne družbe Marijine bratovščine v dvorani »Kat. Doma« Predsednik g. K. Lahajnar pozdravi navzoče člane in otvori zborovanje malo pred deseto uro. Poročila blagajnika in tajnika se odobrita brez ugovora. K volitvi treh odbornikov se oglasi »general« ljubljanske socialne demokracije Železnikar in zahteva, da se volijo taki možje, ki ne bodo volili sedanjega predsednika več na to mesto. Kot razlog zato pravi, da se po Ljubljani raztrošajo razne govornice o njegovi poštenosti. Dokazal seveda ni nič vkljub temu, da je bil pozvan dokazati sumničenje. Ko je videl, da s tem ne opravi nič, začel je »rogoviliti« s hinavci. Kdo je tu hinavec, o tem soditi ni treba posebne bistroumnosti. Železnikar ne veruje v Mater božjo in vendar je ud Marijine bratovščine. On trdi s tistimi, ki pravijo, da je človek izšel iz opice, je toraj žival. Mačke, pse in tako mrhovino pa pri nas pokopava konjač. Tudi soc. dem. pradedda gorilo bi dobil ta po smrti v roke, ko bi kaka crknila tukaj. Za taka načela pa ni Marijina bratovščina, ki hoče, da se človeka po smrti pokoplje spodobno in primerno njegovemu dostojanstvu kot človek — podobna božja, ki ima neumrjočo dušo, za katere blagor se beró po naročilu bratovščine tudi svete maše. Predno bi toraj bil Železnikar opravičen imenovati druge člane bratovščine hinavce, mora sam izstopiti ali iz bratovščine ali pa iz socialne demokracije. Dokler pa tega ne stori, naj pa vse hinavce ohrani sam za se. Hotel je po modrem računu znižati tudi letni donesek od 60 na 50 kr. Misli si je, to le bo vleklo, kaj me briga drugo. Toda tudi tu bi se mu bil prekrižal račun, ko bi ne bil zaključil vsled razburjenosti zborovalcev predsednik shoda, kar ne moremo

nikdar odobravati. Vsakemu naj se pusti prosta beseda, zato je občni zbor. Sicer je pa v ljub velikemu številu umrlih članov (82) vseh prav dober. Bratovščini, ki je posebno velika dobrota delavcem, želimo mirnega razvoja in delovanja — toda brez socijalne demokracije, kateri diši društveno premoženje 24.000 gld. Poznamo se! V odbor so bili voljeni trije spoštovani člani, tako tudi v pregledovalni odbor.

Dr. Tavčar, prvak naše liberalne klike, je imel shod v Krškem, kamor je prišel „podirati konsumna društva“ in zabavljat proti kaplanom in škofovemu konviktu. O zadnjem se je izrazil, da bode dobil v njegovi osebi najodločnejšega nasprotnika. Naj se le predrzne priti kdo s kakim beračilom pred deželni zbor, dr. Tavčar mu brez dvojbe posveti. Čudni liberalci! Ko se vsako leto gre za 6000 gld. podpore nemškemu gledališču v Ljubljani, dr. Tavčar nima besedice proti dovolitvi in glasuje za to. Toda ko se gre za podporo slovenskih dijakov, dr. Tavčar besni kot obstreljen lev. V nemškem gledališču se dogaja, da se ponižujejo Slovani, kakor v igri „Habsburg“, toda dr. Tavčar to gledališče podpira s svojim glasom v deželnem zboru. Strast sovraštva proti krščanstvu je zamorila tudi temu možu pravi narodni čut. Ždi se nam, kakor bi se bližali dnevi Grabelj II., (so že tu, opom. uredn.) za katerimi deró vsi „modri“ in prosvitljeni novodobni „špisburgerji“. Gonjo konsumnih društev in kaplanov spleta v oči našega trpečega naroda dr. Tavčarju samo žalostnih latorik — mlačnosti za prospeh ljudstva.

Ljudsko živilo. Koncem zime se pred začetkom pomladi, ko naši travniki zopet ozele, pokaže se tudi ona znana cvetica z rumenimi cveti, ki jo imenujemo regrat (*Leontodon taraxacum*). Že v starem veku je bila ta cvetica znana kot zdravilo proti zlatenici, in še sedaj jo ljudstvo rabi po več krajih v raznih boleznih; vendar v tem ne tiči prava vrednost te rastline; omenjamo to rastlino kot zdravo, in dobro in ceno jed, radi česar je v Italiji in na Francoskem že dolgo na glasu. Vživa se kot salata z oljem in jesirom; po najnovejših kemičnih preiskavah je nje redilna moč večja kot v krompirju. Tudi skuhan regrat — tako pripravljen kakor spinača — se na Francoskem ceni kot dobra jed; vendar je dobro malo sladkorja pridejati, da se odstrani grenki okus. Ta rastlina je pri svoji redilnosti bolj po ceni, kot vsako drugo sočivje.

Posnemanja vredni ukaz. Ruska vlada je izdala ukaz, da na Ruskem ne smejo prodajati židje svetih podob, molitvenih knjig, in molko. To je posnemanja vredna odredba ruske vlade, kateri bi morali slediti tudi v Avstriji, kjer židje na nezasišan način skrunijo naše verske svetinje. Ako žid prodaja naše molitvene knjige, svete podobe i. t. d., je gotovo, da to dela iz same dobičkarije, ker židu je vse dobro ako bi bila kupčija tudi s samimi sv. hostijami, samo da kaj nese in da ni potreba delati. Za Rusijo pa bi bilo še posebej želeto, da se prej ko prej otrese židov na večjih gospodarskih poljih, kjer ji delajo neizmerno škodo. Tudi v Avstriji so povsodi, kjer kaže kaj dobička, so prvi židje, samo med delavci ne najdemo krivonosov. Židje naj bi šli v Argentinijo in naj bi tamkaj živeli v svoji državi, ne pa povsodi, kjer je kak boljši košček kruha, svoj nos utikali in druge zatirali.

Ptičja trupla na ženskih klobukih. Kakor je bržčas znano, se je začela zadnji čas velika agitacija proti navadi, da nosijo dame na svojih klobukih v okrasje podmašena tela mrtvih ptičev. Ta razvada je res vredna, da se obsodi, ako se pomisli, koliko milijonov koristnih in ljubkih ptičkov pomore vsako leto brezvestni ljudje, da dela nekaj fabrikantov dobro kupčijo. Za ženske pa se tudi ne spodobi, na tak način si lišpati svoja pokrivala in tako zadoščati svoji nečimernosti.

Ljudska pisarna v Monakovem. Katoliška delavska društva v Monakovem so ustanovila velik posredovalni zavod „Zagovornik malega moža“ po imenu. Zavod ima namen posredovati mej ljudstvom v različnih juridičnih in socijalnih vprašanjih in drugih prepornih

točkah in dajati potrebna pojasnila in pomoč. Delovanje tega zavoda je uprav velikansko; v preteklem letu se je na zavod obrnilo 11833 oseb ustmeno in 1444 pismeno. Od lanskega leta je to število poskočilo za celih pet tisoč. Stroški so pri tem tako minimalni, da jih vsakdo, tudi najrevnejši, lahko pokrije. Tako krasne vspehe je dosegla katoliška delavska organizacija v Monakovem.

Konsumnim društvom in drugim gospodarskim zadrugam! Ker „Narod“ vedno bolj hujska proti naši gospodarski organizaciji, zato je naša dolžnost, da mu odgovorimo, kot se spodobi. V ta namen so se že dogovorila nekatera konsumna in gospodarska društva, da se skliče shod vseh takih društev v Ljubljano tisti dan, ko se snidejo po „Narodu“ zbožnani trgovci v svoje namene. Prepričani smo, da bi trgovci najboljše opravili, če bi se priklonili temu shodu in se tam moško domenili z zastopniki konsumnih društev in drugih zadrug, kar jim je na srcu. Prosimo odbore naših zadrug, naj se pripravljajo za ta shod in naj javijo uredništvu našega lista ali pa odboru ljubljanskega delavskega konsumnega društva svoje morebitne želje in nasvete.

Trije delavci ponesrečeni so bili na Dunaji pretekli mesec, ki so imeli opraviti v neki tovarni za bencin. Nevarna tvarina se je po nesreči vžgala in nastala je eksplozija, ki je povzročila smrt treh mladih pridnih delavskih močij. Vzrok katastrofe je bil, kakor poroča „Arbeiter Zeitung“ ta, da tovarna ni bila primerno urejena in da vodstvo ni skrbelo za vse previdnostne priprave. Po malomarnosti tovarnarjev morajo potem trpeti ubogi delavci.

Značilnost ameriških milijonarjev in milijardistov. Od 45 velikanskih palač Pete Avenue v Neu-Jorku, nahajajo se le v štirih otroci, in to: št. 804 pri Viljumu Rooseveltu 4, št. 858 pri Isaku Sternu 2, št. 857 pri George Jay Gouldu 5, št. 840 pri Johnu Jakobu Astoru 1. Toraj celih 12 otrok v 45 milijonarskih palačah. Pač jasen dokaz npravnega družinskega življenja kraljev zlatega teleta. Norwius ne pozna nobene bogate amerikanke, ki bi se bila omožila iz ljubezni do moža, oziroma njegovih duševnih vrlin. Merodajen je le zunajni blesk in naslov. Najraje se može s francoskimi aristokrati. Gospica Gould, je postala za svojih 75 milijonov dolarjev dote grofinja Castellane. Gospica, ki je postala vojvodinja Melbournska, imela je 50 mil. dolarjev dote. Tako se s pomočjo zakonskih zvez menjavajo in prodajajo krone aristokratov za milijone dolarjev bogataških amerikank. Koliko delavskih žuljev visi na teh milijonih! — Kdo ve? Toda kaj se menijo bogati postopači za to. Nje briga samo nasladnost in vživanje na račun trpljenja in potužkanja delavskega ljudstva.

Krščansko-socijalno gibanje na Francoskem. „Sociale Praxis“ piše v zadnji številki sledeče: Papeževa enciklika o delavskem vprašanju iz leta 1891. je našla v katoliškem svetu francoskem glasen odmev. Sicer so bile težnje po socijalnih reformah tukaj že preje precej razvite. Poleg skrbi za ubožce se je začelo delovati tudi za one vrste ljudi, ki sicer nekaj zaslužijo, namreč za delavce, a so vendar telesnega in duševnega varstva potrebni. Toda treba je bilo edinosti v taktiki in skupnega programa. Voditelji socijalno političnih časopisov so imeli že dve konferenci, kjer so se posvetovali o skupnem socijalnem načrtu; te konference se bodo leto za letom ponavljale; v Parizu pa je stalna komisija, ki izvršuje in vodi celo akcijo mej letom. Načrt za leto 1899. obsega te tri točke: 1. Delavni pogoji pri javnih delih. 2. Sprememba koalicijskega zakona. 3. Boj proti izkoriščanju v duhu skolastičnega modroslovja. Vse tri točke so velikega pomena in značijo velik napredek v prospeh francoskih delavcev.

Posnemanja vredno. Magistrat holandskega mesta Aberdeen je sklenil oddajati občinska dela le takim tvežkam, katere živé v spozumljenji s svojimi delavci in ki pospešujejo socijalni, npravnstveni in fizični blagor svojih delavcev.

Darovi:

»Glasniku« v podporo:

Gospod I. M. Kržišnik, kaplan, 50 kr., g. I. Oblak, župnik, 50 kr.

Za zastavo slov. kršč.-soc. zveze:

Gosp. I. Oblak, župnik, 50 kr. Bog plačaj, in obudi se mnogo posnemalcev.

Naznanilo.

Slavnemu občinstvu usojam si uljudno naznaniti, da sem 28. februarja prevzel

gostilno v „Restavraciji Reininghaus“

v Spodnji Šiški, kjer bom točil najboljše dolenjska, isterska in druga vina, in vedno sveže Reininghausovo pivo. Postregel bom vedno z gorkimi in mrzlimi jedili in zagotavljam, da bom skrbel za najuzorniši red. Zahvaljujem se p. n. gostom za dosedanje naklonjenost in se priporočam za obilni obisk z velespoštovanjem

Jakob Sterle.

POZOR!

Peksa Vencel

v Hrenovih ulicah št. 16

izvršuje vsakovrstne

operacije

nohtov in kurjih oces.

Podpisani usojam si slavnemu p. n. občinstvu, zlasti gospodom trgovcem uljudno naznaniti, da sem otvoril v Ljubljani

zavod za snaženje in stanovanj in oken.

Prevzemam v snaženje izložbena in sobna okna ter likanje sob. Tudi cele nove stavbe prevzemam v temeljito očiščenje, istotako tudi javne zavode in urade.

Čestita naročila prejmlje iz prijaznosti **Jožef Maček**, prodajalnica tobaka, Mestni trg št. 6.

V obilni obisk se priporoča

Peter Matelič,

Martinova cesta št. 81.

KATHREINER-
Kneippova
sladna kava.

Stara mamica, se meni!

Že leta sem izpričano izvrstna primes k bobovi kavi. Pri živčnih, arčnih, želodčnih boleznih, pri pomanjkanju krvi etc. zdravniško priporočena. — Najprijetnejša kavina pijača v stotisočih radovinah.